

N:o 22.

Ank. till Riksd. Kansli den 5 Mars 1878, kl. 3 e. m

Kongl. Maj:ts nädiga Proposition till Riksdagen, angående antagande af en för alla orter inom riket gemensam tidsberäkning; Gifven Stockholms Slott den 22 Februari 1878.

Under återopande af hvad bilagda utdrag af det inför Kongl. Maj:t i Statsrådet denna dag förda protokoll innehåller, föreslår Kongl. Maj:t härmed Riksdagen medgifva,

att oberoende af den inom Sverige för hvarje särskild ords meridian gällande medelsoltid skall från och med år 1879 såväl i rättsligt som i borgerligt hänseende tiden för alla orter inom riket beräknas lika med medelsoltiden för den meridian, som är belägen på tre graders eller tolf tidsminuters vestligt afstånd från Stockholms observatorii meridian;

Viljande Kongl. Maj:t, i händelse af bifall härtill, framdeles meddela beslut i fråga om sättet för den föreslagna förändringens genomförande.

De ärendet rörande handlingar skola vederbörande Utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kunglig nåd och ynnest städse välbevågen.

O S C A R.

C. J. Thyselius.

*Utdrag af protokollet öfver Civil-ärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 22 Februari
1878.*

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Statsministern Friherre DE GEER,
Hans Excellens, Herr Ministern för utrikes ärendena BJÖRNSTJERNA,
Statsråden: Herr LAGERSTRÅLE,
 THYSELIUS,
 CARLSON,
 Friherre ALSTRÖMER,
 LOVÉN,
 Friherre VON OTTER,
 FORSSELL och
 ROSENSVÄRD.

40:o.

Slutligen anförde föredragande Departementschefen Statsrådet Thyselius:
Sedan Riksdagen uti underdånig skrifvelse den 19 Maj 1877 (N:o
60) hemställt, det Eders Kongl. Maj:t täcktes taga under ompröfning, huru-
vida det skulle befinnas ändamålsenligt att för Sverige eller större delen
deraf en viss orts lokaltid blefve gemensam jernvägs- telegraf- och lagligt
gällande borgerlig tid samt att, om detta funnes vara förhållandet, vidtaga
de åtgärder, deraf kunde föranledas, har Eders Kongl. Maj:t vid föredrag-
ning den 1 påföljande Juni anbefalt Vetenskapsakademien att i anledning
af denna framställning afgifva underdånigt utlåtande.

Det sålunda infortrade utlåtandet inkom den 13 sistlidne Oktober; och har Vetenskapsakademien deri åberopat ett bifogadt skriftligt yttrande af dess sakkunnige ledamöter Generallöjtnanten m. m. Herr Friherre F. J. Wrede, samt Professorerne m. m. D. G. Lindhagen och J. A. H. Gyldén. Uti detta yttrande erinras till en början, att Öfverståthållareembetet uti underdånigt memorial den 22 Oktober 1864 i fråga om ordnandet af snälltågen mellan Stockholm, Göteborg och Malmö anført, bland annat, att en för landet gemensam jernvägstid borde bestämmas så att den äfven kunde lämpa sig till gemensam borgerlig tid; att Vetenskapsakademien den 16 November 1864 afgifvit utlåtande i ämnet, hvilket utlåtande med tillhörande karta och tabell finnes aftryckt i sistlidne Riksdags Andra Kammars Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 29; samt att styrelsen för statens jernvägstrafik uti underdånigt memorial den 3 Juni 1871 anført, att hvilken gemensam borgerlig tid än blefve för Sverige bestämd, fördelen för jernvägsskötseln alltid blefve lika stor att rätta jernvägstiden efter den gemensamma borgerliga, men att, ur synpunkten af samtliga trafikerandes gemensamma bästa, den af Vetenskapsakademien uti dess berörda utlåtande den 16 November 1864 förordade medeltid syntes vara den lämpligaste.

För egen del hafva förutnämnde sakkunnige ledamöter anført, att de fullständigt delade den af Öfverståthållareembetet, Vetenskapsakademien, Trafikstyrelsen och Riksdagen enstämmigt uttalade åsigten om nyttan och ändamålsenligheten af att för riket eller större delen deraf antaga en gemensam borgerlig tid, som jemväl borde begagnas såsom gemensam jernvägs- och telegraftid. Fördelen af den ifrågasatta anordningen vore så i ögonen fallande och i redan afgifna utlåtanden så fullständigt ådagalagd, att något vidare ordande derom torde vara öfverflödigt. Lyckligtvis egde man derjemte från ett annat land en redan vunnen lång erfarenhet att i detta hänseende rådfråga. I Storbritannien, hvarest Greenwich's medeltid vore antagen till gemensam borgerlig tid för England och Skottland samt, med afdrag af 25 minuter, äfven för Irland och hvarest genom denna anordning den extrema förskjutningen af dagtiderna vore betydligt — nära dubbelt — större än den för Sverige behöfde blifva, hade man likväl icke allenast icke funnit någon olägenhet förbunden med den gemensamma tiden utan tvärtom funnit användandet af lokaltider, som vexla från ort till ort, alldeles oförenligt med nuvarande samfärdselförhållanden i detta land. I likhet med hvad Vetenskapsakademien år 1864 föreslagit och hvartill Trafikstyrelsen samt numera jemväl Riksdagen, enligt hvad af dess underdåniga skrifvelse otvetydigt framginge, anslutit sig, ansåge de sakkunnige ledamöterna, att den gemensamma borgerliga tid, som nu vore ifrågasatt, borde bestämmas hufvudsakligen med hänsyn till landets södra och mellersta delar, för hvilka denna gemensamhet i tidsräkning hade den största betydelse i anseende till deras

tätare befolkning och mera utvecklade kommunikationsanstalter samt deraf framkallade lifligare samfärdsel. Under denna förutsättning kunde helt visst intet lämpligare val i detta hänseende träffas än det af Vetenskapsakademien redan uti utlåtandet den 16 November 1864 föreslagna, eller att *den meridian, från hvilken den gemensamma borgerliga tiden borde räknas, förläggas jemnt 3 grader eller 12 tidsminuter vester om Stockholms observatori meridian*, hvarigenom afvikelserna från de olika lokaltiderna blefve för landet i dess helhet, med undantag af de två nordligaste länen, så små som möjligt och på sin höjd uppgående till vid pass 15 minuter, såsom närmare åskådliggjordes af ofvannämnda karta och tabell. Hvad anginge de två nordligaste eller Vesterbottens och Norrbottens län, så skulle efter en på ofvannämnda sätt vald gemensam borgerlig tid, lokaltidernas afvikelser från denna tid inom de östligaste delarna af dessa län blifva något större men likväl för den östligast belägna staden Haparanda icke mer än $36\frac{1}{2}$ minuter. Under en så nordlig breddgrad som denna stads, betydde i sjelfva verket dessa $36\frac{1}{2}$ minuter icke särdeles mycket, då man toge i betraktande den långsamhet hvarmed solen i sitt skenbara dagliga lopp derstädes höjde sig öfver eller sänkte sig emot horisonten och som föranledde att de naturliga dagtiderna der i verkligheten vore mindre skarpt åtskilda än under sydligare breddgrader, och att t. ex. ett skymmande berg kunde vida mer än med nyssnämnda minutantal förändra tiderna för solens skenbara upp- och nedgång. Den på föreslagna sättet bestämda gemensamma borgerliga tiden syntes derföre kunna utan ringaste olägenhet i afseende å dagtidförskjutningen tillämpas äfven i dessa län; och otvifvelaktigt vore, att ur andra synpunkter sådant vore särdeles fördelaktigt synnerligast med afseende å den lifliga ångbåtstrafiken utefter de norrländska kusterna. Ett annat, ehuru mindre förmånligt sätt att göra dessa län i viss mån delaktige af den för det öfriga landet gällande gemensamma tiden vore att för dem antaga en särskild gemensam borgerlig tid, som skilde sig från det öfriga landets tid med ett rundt antal minuter, som då lämpligast borde bestämmas till 20, hvarigenom meridianen för denna särskilda tid komme att nära nog sammanfalla med meridianen för Umeå stad och den östligaste staden Haparandas dagtidförskjutning komme att uppgå till endast $16\frac{1}{2}$ minuter. Vid denna anordning mötte dock den olägenheten att i närheten af gränserna mellan län, som skulle få olika borgerlig tid, misstag om rätta tiden lätt måste uppstå, såsom då två orter, hvilka låge hvarandra helt nära och der invånarne räknade med hvarandra närmaste granskap, råkade att vara belägna den ena i Vesternorrlands eller Jemtlands län och den andra i Vesterbottens län, till följd hvaraf uren skulle vara ställda 20 minuter olika. Vidare återstode möjligheten att låta de två nordligaste länen åtminstone tillvidare fortfarande behålla sina lokaltider. Beträffande slutligen sättet för

reformens genomförande, borde detsamma numera blifva ytterst enkelt och med mycket ringa kostnad förbundet, då alla mera betydande orter inom landet redan vore förbundna genom telegraflinier, med hvilkas tillhjälp den förändrade tiden lätt och säkert kunde meddelas. När den närmare tiden för förändringens verkställande blifvit bestämd och allmänligen kungjord, hvilken tid af flera skäl syntes böra föreläggas till början af ett kalenderår t. ex. början af år 1879, skulle helt visst genom samverkan af styrelserna för rikets Telegrafverk och Jernvägstrafik samt föreståndaren för Vetenskapsakademiens observatorium alla offentliga ur i rikets städer och å andra orter, hvarest telegrafstationer funnes, äfvensom samtliga telegraf- och jernvägsur lätt kunna på en enda natt omställas så att de tillräckligt noga angåfve den gemensamma borgerliga tiden och så, att allmänheten föga eller intet deraf berördes. Fatalie- eller andra offentliga ur å sådana orter, der hvarken telegraf- eller jernvägsstation funnes, kunde naturligtvis icke lika hastigt blifva reglerade efter den nya tiden, men antagligen behöfde för detta ändamål ingenstädes mer än en eller annan dag förflyta, om vederbörande vore på förhand anvisade att från närmaste telegraf- eller jernvägsstation hemta den rätta tiden.

Härefter hafva Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vesterbottens och Norrbottens län afgifvit infortrade utlåtanden, dervid Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vesterbottens län anført, att så mycket mindre någon olägenhet för Vesterbottens län kunde uppstå derigenom att skilnaden mellan den af Vetenskapsakademien för det öfriga riket föreslagna gemensamma tiden och nämnda läns lokaltider uppginge till högst $23\frac{1}{2}$ minuter, som i stället vore att emotse, att, om för riket i öfrigt en gemensam borgerlig tid fastställdes, oreda, särdeles å gränsorterna, skulle uppstå, derest icke äfven inom Vesterbottens län samma tidberäkning följdes, som inom landet i öfrigt, hvadan hemställdes, att, derest Riksdagens ofvanberörda underdåniga framställning godkändes, icke måtte göras undantag för Vesterbottens län.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län har ansett, att, om antagandet af en gemensam tid skall medföra fördelar utan motsvarande olägenheter, denna tid borde utan begränsning göras gällande för Sverige i dess helhet, samt att det för Irland tillämpade system i afseende å beräkning af tiden icke kunde hafva tillämplighet i fråga om ett sammanhängande fastland. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande funne således att, äfven om det nordliga Sveriges samfärdsel med det öfriga landet icke kunde tillmätas den ringa betydelse, som förestafvat valet af den föreslagna medelmeridianen, samt af de uttalade åsigtterna rörande en större eller mindre tidsförskjutnings betydelse borde kunna dragas den slutsats, att valet af en något östligare meridian, som jemnare öfver hela Sverige fördelade tidsförskjutningen, icke skulle medföra någon nämnvärd olägenhet för dess sydliga

och mellersta delar, likväl vid valet emellan de af Vetenskapsakademien för de två nordligaste länen uppställda tre alternativ det, hvarigenom samma allmänt gällande borgerliga tid antoges för hela riket, vore att föredraga.

Då beslutet om den underdåniga framställning, som nu utgör föremål för Eders Kongl. Maj:ts pröfning, inom Riksdagen fattats utan ringaste meningsskiljaktighet och antagandet af en för hela riket eller åtminstone större delen deraf gemensam beräkning af tiden förordats icke allenast af åtskilliga i ämnet hörda myndigheter utan äfven af Vetenskapsakademien, synes mig redan deruti ligga ett stort och kraftigt talande skäl för vidtagande af en åtgärd i det af Riksdagen antydda syfte, men enligt hvad den underdåniga skrifvelsen och förutnämnda utlåtande af Andra Kammarens Tillfälliga Utskott gifva vid handen äro ock flera fördelar att vinna genom den ifrågasatta förändringen, hvilken åter icke synes kunna medföra annan olägenhet än den, att, huru än medelmeridianen väljes, beräkningen af tiden efter densammas medelsoltid likväl måste för de å ömse sidor om denna meridian mest aflägsset belägna orter medföra en icke omärkbar förskjutning af dagtiderna.

Förutnämnda karta och tabell åskådliggöra, huru denna förskjutning skulle utfalla för de olika orterna inom riket, derest Vetenskapsakademiens förslag i afseende å valet af medelmeridian blefve antaget. Visserligen skulle enligt detta förslag dagtidförskjutningen för de östligaste delarna af Vesterbottens och Norrbottens län blifva icke obetydligt större än för hvarje annan ort inom riket; men med afseende å hvad Vetenskapsakademien och Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i nämnda län anført, anser jag likväl denna omständighet icke böra föranleda dertill att medelmeridianen förläggas östligare, än Vetenskapsakademien föreslagit, eller att för beräkningen af tiden inom dessa två län antages en annan grund, än den som gäller inom öfriga delar af riket.

Jag förordar således antagande för hela riket af en gemensam tid och att denna tid måtte beräknas lika med medelsoltiden för den af Vetenskapsakademien föreslagna medelmeridianen.

Hvad särskildt angår den sålunda föreslagna förändringens inflytande i fråga om så kallad *fatalietid*, tillåter jag mig erinra, att uti gällande allmän lag icke finnes någon bestämmelse om sättet för sådan tids beräkning efter den ena eller andra ortens medelsoltid. Saknaden af ett sådant stadgande har visserligen, såvidt jag känner, hittills icke varit orsak till någon förveckling eller tvist, men skulle, ehuru föga sannolikt, dock möjligen kunna

hos någon föranleda till tvekan, huruvida den tid, inom hvilken en rättslig handling senast bör vara fullgjord, skall beräknas efter och i förhållande till medelsoltiden å den ort, der fullgörandet skall ega rum, eller med hänseende till medelsoltiden å det ställe, der det förhållande inträffat, som gifvit anledning till den rättsliga handlingen. Emellertid skulle all osäkerhet i detta hänseende förebyggas genom den föreslagna förändringen, enligt hvilken tiden skulle för alla orter inom riket beräknas lika. Den af mig förordade anordning kan således äfven i afseende å beräkningen af de i lag bestämda tider medföra en fördel.

I fråga om tiden och sättet för den föreslagna förändringens genomförande har jag intet att erinra vid hvad Vetenskapsakademien yttrat och föreslagit.

Den nya beräkningen af tiden kan väl icke för hvarje enskild medborgare egentligen vara af annan betydelse, än att derigenom beredes lättnad och bekvämlighet vid samfärdseln mellan olika orter; men då meddelandet af föreskrift om ett allmänt gällande förändradt sätt att beräkna tiden icke lär kunna betraktas endast såsom en förvaltningsåtgärd och dessutom en sådan förändring i viss mån inverkar på beräkandet af de i allmän lag bestämda tider, anser jag, i enlighet med hvad jemväl uti Riksdagens underdåniga skrifvelse antydes, att Eders Kongl. Maj:ts nådiga befallning i ämnet bör utgå och bekantgöras i den för en allmän författning brukliga ordning.

Enär likväl, såsom förut är nämndt, allmän lag icke innehåller något stadgande om fatalietids beräkning efter en eller annan orts medelsoltid, torde utfärdandet af nu ifrågasatta nådiga befallning icke kunna hänföras till en sådan lagfråga, öfver hvilken, innan beslut meddelas, Högsta Domstolens yttrande skall jemlikt 87 § Regeringsformen infordras. Emellertid anser jag med hänsyn till sakens beskaffenhet och då Riksdagen icke yttrat sig rörande valet af den medelmeridian, hvars medelsoltid bör gälla för alla orter inom riket, att ärendet bör, innan detsamma slutligen afgöres, till Riksdagens pröfning hänskjutas.

Jag tillstyrker alltså, att Eders Kongl. Maj:t måtte i nåder föreslå Riksdagen medgifva,

att oberoende af den inom Sverige för hvarje särskild orts meridian gällande medelsoltid skall från och med år 1879 så väl i rättsligt som i borgerligt hänseende tiden för alla orter inom riket beräknas lika med medelsoltiden för den meridian, som är belägen på tre graders eller tolf tidsminuters vestligt afstånd från Stockholms observatorii meridian.

I händelse af bifall härtill lär Eders Kongl. Maj:t vilja framdeles meddela beslut i fråga om sättet för den föreslagna förändringens genomförande, i sammanhang hvarmed torde komma under öfvervägande, huruvida särskilda föreskrifter må vara erforderliga i afseende å angifvande genom

rikets observatorier och andra dertill lämpliga institutioner af den gällande tiden samt justering i enlighet dermed af de ur, som begagnas vid domstolar samt andra offentliga verk och inrättningar.

Uti allt hvad föredragande Departementschefen sålunda yttrat och hemställt instämde Statsrådets öfrige ledamöter;

Och behagade Hans Maj:t Konungen dertill lemna bifall samt befalde, att nådig proposition i ämnet, så lydande som bilagan Litt. B. till detta protokoll utvisar, skulle i vanlig ordning till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo
Carl G. Edman.